

Б.Қ. Абралиева*

Аға оқытушы
«Мирас» Университеті
Шымкент қ., Қазақстан
botagoz.abralieva@mail.ru

М.А. Усербаева

Аға оқытушы
«Мирас» Университеті
Шымкент қаласы
malika.userbaeva.2016@mail.ru

М.ДУЛАТОВТЫҢ «БАҚЫТСЫЗ ЖАМАЛ» ШЫҒАРМАСЫНДАҒЫ ЖАМАЛ БЕЙНЕСІНІҢ ЖАСАЛУЫ

Аңдатпа. Әйелдер тағдыры, тұрмысы-кез-келген уақытта күрделі, ауқымды, зерттеуді қажет ететін мәселелердің бірі. Сондықтан әдебиет пен қоғамда адами құндылықтардың сипатталуы шартты дүние. Әдебиеттің қай дәуірін алсақ та әйел бейнесін жасау, оны жан-жақты ашу қаламгердің нақыз майталман екенінің көрінісі болары даусыз. Бұған дәлел- Жамалдың бейнесі. Жамал бейнесін жасау арқылы шығарма сюжеті өрбіп, шарықтау шегіне жеткен. Қоғамдағы әрбір мәселе әйел бейнесі арқылы талқыланады. Кез-келген жазушы негізінен адами құндылықтарды бәрінен жоғары қояды. Осыған орай М.Дулатов та өз шығармасында Жамал бейнесін жасай отырып, қазақ қоғамындағы келеңсіз мәселелердің бетін ашып, онымен күресу жолдарын ұсынады. Автор Жамал бейнесін негізге ала отырып, қазақ әйелінің ауыр тағдыры мен тұрмысы, тіршілігі сипаттап, Жамал бейнесінің қыр-сыры ашып, айқындай түседі, қазақ қоғамындағы ескі адет-ғұрып пен салт-дәстүрді сынап, мінейді. Сондықтан Жамал бейнесін ашу өте өзекті мәселе.

Тірек сөздер: Жамал, әйел тағдыры, қоғам, қазақ әдебиеті, өмір шындығы, қалың мал, болмыс-бітім.

Кіріспе. Қазақ әдебиетінің қай дәуірін алсақ та, онда керемет сипатталған әйел бейнесі беріледі. Әсіресе, М.Дулатов өмір сүрген дәуір, яғни ХХ ғасыр, осындай бейнелерге өте бай және жаңаша сипатталып суреттелген. Міржақып Дулатовтың «Бақытсыз Жамал» шығармасына арқау болған оқиғаның негізі көнеден бері жалғасып келген сол дәуірде кеңінен белең алған қазақ қыздарының ауыр тұрмыс-тіршілігі, қалың малға сатылуы, өзі сүймеген адамына қосылуы немесе жасы үлкен адамға ұзатылуы, қазақ қоғамындағы көп әйел алушылық, әйелдің өз басының теңсіздігі үшін күресі, әйелдің қазақ қоғамындағы алатын орны. Бұл шығармада сол кезеңдегі

қазақ қоғамындағы өмір шындығы мейілінше терең сипатталған. «Бақытсыз Жамал»- әйел тағдырын сураттеу бойынша өте күрделі прозалық шығарма. Әйел басындағы күрделі, шиеленіскен оқиғалар шым-шытырық бейнеленеді.

Тақырыптың өзектілігі-Жамал бейнесін жан-жақты талдау, оның психологиясын, қазақ әйеліне тән нәзіктік болмысын, қайсар мінезділігін, басына түскен ауыр тағдырын талдай отырып, Жамал бейнесі арқылы адами болмысның көрінісін ашу. Шығарманы негізге ала отырып, Жамал бейнесін ашуда қосымша теориялық зерттеулер қажеттілігі туындағандықтан, бейнені толықтай аша білу маңызды.

Жұмыстың жаңалығы-сол дәуірдегі Жамалдың бейнесін талдай отырып, қазіргі уақыттағы қоғамда әйел бейнесі мен оның ролі, тұрмысы мен тіршілігі салыстырала қарастырылады.

XX ғасырда романдар алғаш жазыла бастаған шақта көптеген шығармалар әйел тақырыбын кеңінен суреттей бастады. Мәселен Міржақып Дулатовтың «Бақытсыз Жамал», Бейімбет Майлинның «Шұғаның белгісі», Мұхтар Әуезовтің «Қорғансыздың күні», Сұлтанмахмұт Торайғыровтың «Қамар сұлу», Мағжан Жұмабаевтың «Шолпанның күнәсі» т.б. көптеген басқа да қаламгерлердің тырнақалды шығармаларын атауға болады. Сол уақытта әйел тағдыры басты назарда болды. Шығармада тек Жамал бейнесі жасалған жоқ, мұнда бүкіл қазақ даласының мәдениеті, салт-дәстүрі, қоғамда болып жатқан оқиғалар, алғышарттар, қазақ қоғамына енген өзгерістер қоса бейнеленді. Осы алғышарттар арқылы адами құндылықтар зерделенді. Шығармада әйел бейнесімен қатар ұлттық құндылықтардың, қазақи таным мен түсініктің, мәдениеттің шоғын даралауы әрине қаламгердің асқан шеберлігінің көрінісі болып табылады.

Тақырыпты таңдаудағы қажеттілік-сүйгеніне қосылуды арман еткен қазақ қызының ауыр тағдырын аша отырып, қазақ даласының шынайы түршілігін көрсету, Жамал бейнесіне талдау жасау.

Зерттеу жүргізудің мақсаты – Жамал бейнесін талдау барысында шынайы және ғылыми тұжырымдама негізіне байланысты жаңа ғылыми білім мен ізденістерге қол жеткізу. Сондықтан тақырып бойынша қол жеткізетін нәтиже, зерттеу ғылыми тұжырымға сай шынайы, сенімді, қисынды болуы шарт.

Зерттеу шарттары мен әдістері. Көркем шығарманы зерттеу, талдау жолында қолданылған материалдардағы шындықты бейнелеу амалдары, жазушының айналасындағы шындыққа жанасқан ақиқатты сұрыптау, таңдау жасау арқылы баға беру.

Тақырып бойынша Жамал бейнесін жан-жақты талдау барысында ең басты мәселе-тақырып мазмұнын ашу, нақты мәселелерге сай ғылыми тұжырымдамалар жасау, жүйелі бағытын анықтау. Сонымен қатар, сипаттама зерттеулер әдісі (қолда бар деректерді жинақтап сипаттау, олардың өзара байланысы мен мәнін ашу, дәйектемелер мен нәтижелерді түйіндеу), жинақтау әдісі, салыстыра отырып талдау әдісі қолданылды.

Зерттеу нәтижелері және талқылау.

Жалпы «Бақытсыз Жамал» романы М.Дулатовтың тырнақалы шығармаларының бірі. Роман 1910 жылы Қазан қаласындағы Каримовтар баспасынан шығады. Шығарма көлемді, әрі өте танымалдылыққа ие болды. Халықтың ерекше ықыласына бөленген бұл шығарма 1914 жылы қайта жарияланған болатын.

Бұл «Бақытсыз Жамал» романында М.Дулатұлы Жамалдың тағдырынан алшақтамай, сол арқылы бүкіл қазақ халқының өмірін көп қырлы әлеуметтік мәселелермен салыстыра отырып, өз заманының шынайы өмір шындығын, әйелдер теңсіздігін, яғни қазақ қыздары бақытсыздықтан зардап шекпеуі үшін теңдікке, бостандыққа ұмтылуды, сол кездегі әдет-ғұрыптардың қатаңдығының, салт-дәстүрдің әсерінен еріксіз малға сатылған қыздың аянышты бейнесін, еріккіз ұзатылуы мен оның өмірін тозаққа айналдырып, қорлауын және елдің,

халықтың сол кездегі байлыққа, малға, мүлікке деген құштарлығын бейнелейді.

М.Дулатұлының

шығармашылығындағы «әйелдер теңдігі» негізінен кертартпалықтың ежелгі әдет-ғұрпына қарсы тұру жүйесінен тұрады. Романның бас кейіпкері Жамал болса да, ол бейненің әдеби тұрғыда ашылуына романдағы өзге бейнелер әсер еткен. Яғни, оларды қосалқы кейіпкерлер деп атасақ та болады. Олар: Сәрсенбай (Жамалдың әкесі), Шолпан (анасы), Жұман таз (Жамалды айттырған кісі), Байжан (романда дала шонжары ретінде сомдалған бейне), Ғали (Жамалдың сүйіктісі).

Әу баста Жамалдың дүниеге келуі Сәрсенбай отбасын қуанышқа бөлеген еді. Оны шығармадағы мына тұстан оқуымызға болады: *«Сәрсенбай қырық беске келгенде ғұмырында көрген 5 баласы осы еді. Сәрсенбай зор қуанышта болып, шілдеханаға қанша қыз-бозбала жиып, ойын ойнап, қыз бала демей, көлбасын шақырып той қылып, баланың есімін Жамал қойып еді»*. Бұл дегеніміз қазақ отбасында ұл болсын, ол мейлі қыз болсын бөліп-жармайтынын анық дәлелдейді.

Жамалды отбасы ерекше мәпелеп, еркелетіп, алақанға салып өсіреді. Бұл-қыз болса да Жамалдың сол дәуірдегі қоғамдық санаға қарамастан ұлдармен бірге тең дәрежеде өскендігін, отбасындағы қадірлі орынға ие екенін шығарманы оқып отырып түсінеміз: *«Жамал – отбасындағы сағындырып дүниеге келген баланың басы болған соң, ата-анасы қолдан келгенше аялап өсіріп, жасы тоғызға жетті. Жамалды еркек балаша киіндіріп жүрген соң, білмеген кісі қыз деп ойламаушы еді. Қыз деп айтқан адамдарға ашуланып та қалған күндері болды»*. Яғни, әкесі-Сәрсенбай қызы Жамалды еркек балаша тәрбиелеп,

ұлдармен қатар қойып, тең көрсе керек. Бұл мәтіндерді оқи отырып Жамалдың отбасын еш мұңы мен қайғысы жоқ, керемет отбасы ретінде тануға да болады. Бірақ шығарманы оқи отырып, Жамал өсе келе барлығының өзгергендігін көреміз. Ал, бұған себеп Сәрсенбайдың үйіне ескі жолмен хат таныған, үнемі дұға қылып жүретін, шала надан бір молда кісінің келуі еді. Осы тұстан бастап шығармадағы сюжеттік желі күрделене түседі. Әрбір бейне жаңа қырынан ашыла бастайды, соның ішінде Жамал бейнесі де бар.

Молданың айтқан сөздерінен соң әкесі Жамалды қызша киіндіріп, шашын өріп, шашбау тағып, тіпті қызды оқытып, білім алдыруға да қарсылық танытпайды. Мода Сәрсенбайдың үйінде тұратын болып келіседі. Бұрын оқымаса да Жамал басқа балалармен салыстырғанда өте зейінді болып шығады: *«Бір ай өткеннен кейін мұғалім Жамалдың зейініне қызығып, Шолпанға айтты: - Жамалды ұсыл жадидке оқыта бастасам, аз уақытта хат жазып кетер еді, бірақ бай ұнатпайды ғой, - деп»*. Бұл мәтіннен біз Жамалдың өте зерек, ақылды, алғыр екендігін көреміз.

Жалпы заман қандай болса, сол кезеңде жазылған шығарма да ол ауқымда болары даусыз. Әр туынды өз дәуірінің көркем айнасы іспеттес. Шығарманың басы поэзия үлгісімен басталып, әрмен қарай проза жанрында жалғасын тапса да, автор әр бейнені өз шырқау шегіне жеткізіп сомдауға тырысқан. Әр бейненің сипатталуынан өз заманының бір әлеуетін көруге болады. Әр тұста жаңа бір сюжет пен оқиға басталған сайын Жамал бейнесі одан әрі ашыла түседі. Ата-анасы Жамалды өзі қаламаған жанға атастырып, малға сатып жібергенде қатты ренжіген тұсын автор былай көрсетеді:

Мен қайран ата-ананың сатқанына,
 Бір тазды жалпақ елден тапқанына.
 Атама мен не жазып ем қор
 қылғандай,

Болмаса бір мінезім жақпады ма?

Немесе:

Сен үшін бір басымды еттім
 құрбан,

Шынжырлап жіберсе де Сібірге
 айдап,-

Деген қатардан ғашығы Ғалиға
 берген сертін айтады. Бұл оқиға кезінде
 Жамалдың да, Ғалидің де өміріне жаңа
 өзгерістер еніп, жаңа сюжеттер пайда
 болады. Романда Байжан мен бейсаналық
 әке Сәрсенбайдың портреттері шебер
 орындалған, олар екі жастың басты жауы,
 азап пен қайреттің қайнар көзі, сондай-ақ
 Ғали мен Жамалдың басына азап
 келтірушілер.

Сәрсенбай әркімнің бір сөзіне
 еріп, ақырында Жамалдың оқуын
 тоқтатуға бел байлайды. Бұл-
 Сәрсенбайдың ерме адам екендігінің
 дәлелі. Мысалы: *«Енді жарар. Жамалды
 оқытпай-ақ қой, он екі пәнді түгел білсе
 де, әйел бала дәріс айтып елге бас болмас,
 - деген сөзіне Сәрсенбай айналып, тіпті
 молда ұстамай қойды. Ауылындағы
 басқалары, әр қайсысының дәулеті шағын
 болғандықтан, шамасы келмейтін болды.
 Жамалдың ғұмырындағы оқуы осы бес
 айлыққана болып, хат жазарлықтан әрі
 аспай тоқтады»*. Жамал қанша зерек
 болса да оқуын тоқтатуға, әкесінің сөзін
 тыңдауға мәжбүр болады.

Жамалдың зеректігі мен
 алғырлығының мықты болғаны соншалық,
 ол «Біржан сал мен Сара қыздың
 айтысқаны», «Ноғай мен қазақтың
 айтысқаны», «Ақсұлу», «Айман -
 Шолпан», «Бозжігіт», «Шәкір-Шәкірат»
 шығармалырын жетік білген, тіпті кейбір

тұстарын жатқа да айтқан. Осы тұстан
 бастап Жамалдың зеректігін естіген қауым
 ішінен оны айттырушылар саны көбейе
 түседі.

Жамал он басқа толған шақта, оның
 ақылдылығы, сұлулығы, салтанаттылығы
 сол хауымды таң қалдырады, қыздардың
 ең алды болады. Сөзге де шешен, ара-тұра
 ойынан алты ауыз өлең шығаратын кезі де
 жоқ емес еді. Оған қалжыңдасып, сөз
 атысқан бозбалалар сөзден жеңіліп, қайта
 қалжыңдауға бет бұрмайтын. Ел арасында
 «Сәрсенбайдың асқан сұлу, шен, ақын
 қызы бар екен», - деген сөз тарай бастайды.

Көркіне ақылы сай Жамалды Байжан
 бай өзінің баласы Жұманға айттырады.
 М.Дулатов Жұманды шығармада былай
 суреттейді: *«Байжанның он жеті
 жастарға келген Жұман дейтін бір таз
 әм ақылсыз баласы бар еді. Сол елде екі-
 үш Жұман есімді жігіттер болғанға, бірін
 - «сары Жұман», бірін-«тапал Жұман»,
 Байжанның баласын -«таз Жұман» деуші
 еді. «Ата даңқымен қыз өтеді, мата
 даңқымен бөз өтеді» деп, Байжан өзі
 тәуір болған соң, қол жетіп тұрған
 заманда бір бай жерден Жұманға жақсы
 қыз айттыруға ойы бар еді»*. Осыдан
 қарап Жұманның қандай ақылсыз, надан,
 тек бай баласы ғана екенін аңғарамыз.
 Әйелі Шолпан Жұманның нашар
 адамекенін айта отырып, Жамалды өз
 теңіне берейік десе де, Сәрсенбай
 Байжанның дүние-мүлкіне көрсеқызарлық
 танытып, ешкімнің сөзін қылағына да
 ілмейді, есілдерті қызын Байжан байдың
 баласына ұзатып, қомақты қалың малын
 алу болды. Әйелдің шашы ұзын, ал ақылы
 қысқа деп санайтын Сәрсенбай әйелін
 таындамайды. Түпті ашынған Шолпан
 Сәрсенбайға «онда қызыңның обалы
 саған» деген сөздерді де айтуға мәжбүр
 болады, бірақ Сәрсенбай айтқанынан

қайтпағандықтан, бұл шешіммен Шолпанның да келісуіне тура келеді.

Ақылды қыз Жамалға Байжан есімді бай ұлы туралы естіп қарсы болса да, анасының қарсылығына қарамастан, Сәрсенбай өзінің болашақ құдасының байлығына қызығушылық танытады және өз келісімін ойланбастан береді. Жамал Жұманды өте оны жек көреді. Сонымен бірге бір үйлену тойында оқыған, мәдениетті, жаңа киінген, сыпайы, әдепті Ғали есімді жігітпен кездеседі. Тойда Жамалдың зеректігіне бәрі таң қалады: *«Әр жерде құрбы ішінде Жамалдың осындай шешендігі көріне бастап жүргені секілді, бұл сапарда дахалық Жамалды мадақтап, «екінші Сара мұнан шықты, енді мұнымен айтысарлық Біржан қайдан шығар екен» деп, тарасты».*

Жұманға айттырылған кезден бастап, оның жамандығын құрбыларының арасында мазақ болып жүргендігін естіп, Жамалдың бойын қайғы-мұң баса бастайды: *«Жамалдың бұл қасіреттерін көбейтуге себеп болған Жұманның жамандығынан құрбы арасында күлкі болған істері еді. Мысалы: Жұманды үйі қант-шай, зайыры нәрселер әкелуге қалаға жібергенде, жолда терілерін алып сатарға сатып, он теңге алтын орнына алданып, бір тиын жаңа бақыр алып келуі еді».*

Жамал ата-анасын өзін нашар адамға ұзатып жатқанын түсіне алмайды, себебі ол отбасын зарықтырып көрген баласы болатын. Өзінің қатарлас құрбыларының күйеулерімен салыстырған Жамал мұңға батып, егер разы болып, Жұманға барсам өмір бойы азап шегемін деген ой туады. Жамал жүдей бастайды, ішкі мұңын хатқа түсіреді. Тіпті Жамал әке-шешесімен сөйлесуді де доғарады.

Романдағы сюжеттік желі бойынша Жамал мен Ғалидің кездескен тұсында Жамал бейнесі ерекше ашыла түскендей: *«Сіз де сәламатсыз ба? - деп қойды. Бұл жігіт орта бойлы, қияпатты, бетінде азырақ қорасан дағы бар, жаңа мұрт шығып келе жатқан, сөйлеген сөзі сыпайы, әдепті, киімі ноғайшалау Ғали есімді бір зат еді».* Ғали ибалы, адамгершілігі мол, оқыған, көзі ашық азамат болғандықтан Жамалға бірден ұнай бастайды. Сол отырыста Жамал мен Ғали біраз сөз жарыстырады. Екеуінің де шешендігі бір бірінен асып түседі:

*Сөйледі Ғали мырза жігіт жайын,
һәркімнің халі өзіне тұрар дайын.*

*Қыздарды жігіттермен
салыстырып,*

Тыңдаңыз, мен азырақ сөз қылайын.

Осы жерде бір-бірі туралы сөйлесіп, ахуалдарымен танысып, басы достықтан басталып, ақыры ғашықтыққа ұласады.

Анасы Шолпан әу баста қызын Жұманға беруге қарсы болғандықтан, қызының тілеуін тілеп, іштей Ғали екеуіне деген қарсылығы доқ екенін білдіреді. Жамал мен Ғали өзара кісі арқылы хат алмасып отырады. Автор екеуінің хат аламасын да ерекше сипаттап көрсетеді. Жамалдың жазған хаттарын оқи отырып, Жамалдың басындағы тауқыметті, оның ғашықтық сезімін сөндіретін тек Ғали екендігін, ғашығымен қосылуды армандайтынын, Ғалисіз өмірінің мәнсіз екендігін, отқа жанса да төзетінін, одан айырылса өлетінін, шынжырлап Сібірге айдаса да көнетінін, өзін панасыз сорлы сезінетінін, бір айдан соң Жұманға беретінін, ол кезде жағдайы әбден мүшкіл болатынын түсінеміз.

Шығарманың соңында Жамал сол дәуірдің құрбаны болып, арманына жете алмай, қайсарлықпен көз жұмады. Бұл

қыздың бойыншағы мінез-құлықтың ашық көрінісі.

М. Дулатов бұл оқиғаны кездейсоқ деп санамайды. Ол ғашықтардың трагедиясын қазақ даласындағы әлеуметтік проблема деңгейіне көтереді. Осылайша, ол қазақ қыздарының еркі, жастардың өз қалауы бойынша өмір сүру қажеттілігі туралы түсінік береді. Жазушы үшін басты мәселелердің бірі әйелдің бостандығы, сүйіктісіне қосылу және өмір сүру мүмкіндігі болды. Ол әйелдің арқасын басатын ескі әдет-ғұрыпқа үзілді-кесілді қарсы. Міржақып Дулатовтың романдағы Жамалды бейнелеудегі жаңалығы да оның идеясына негізделген десек болады.

Жалпы Ғали образы автордың қалауынан туған, көзі ашық және санасы оянған кез-келген қызға тамаша серік болуды армандайтын керемет бейне. Ғали бұл романдағы екі ғашықтың іс-әрекетінде шешуші қадам жасаса да, бұл Жамалдың тағдырын шеше алмайды. Сүйіспеншілігі үшін көргенінің бәріне шыдауға дайын адам болса да, жанына жарқыраған бақыт ұшқынын себкен Ғалиді ұмыта алмайтын Жамалдың боранға қарамастан қашып, бетін суыққа түзеп, өз ойынан қайтпай, қорлаудан гөрі азапты өлімді артық көрген әйелдің басын босату үшін күресуге шақыратын тағы бір үні болды. Жамалдың жансыз денесін тапқаннан кейін, оның кім екенін білмей, қолын жерде жатқан шапанының қалтасына салып, сол жерден қарындашпен жазылған қағазды алып шыққаннан соң ғана түсінеді. Ол өзінің сүйіктісі Ғалиді жоқтап осы хатқа қорлықтарын тізіп жазған екен.

Шығармада қаламгер заманның кертартпа зұлымдарының көрсеткен қасіретіне, арамдығы мен пасықтығына, жасаған қиянатына қарсы шығамын деп өзі бақытсыз атанған Жамал, жаңа заманның

жаңа лебінің күрескері, көрікті де ақылды, өзіне тән күрескер, қайсарлығын Жамал бейнесі арқылы өте майда детальдар арқылы көрсетіп, үтқыр шешімін тауып суреттеп, өз ақылын орынды қолдана білген қыздың типтік образын жасап шығарады.

Қорытынды. Жамал-өз тағдыры үшін күресуге дайын сауатты, саналы қыз. Бақытқа жету жолында қандай жағдай болмасын күресуге дайын. Бірақ қанша күрессе да әодайым аяқтан шалып, ілгері жылжуына тосқауыл қойып, аяқтан шалушылаушылардың әсерінен өз бақытына жете алмай, құрбан болады.

Ал Жамалды роман белбеуіне жетпей, даралық бейнесіне көтерілді. Оның ақылдылығы, шешендігі, мызғымас сұлулығы, қайтпас қайсарлығы, түзулігі-мұның бәрі бір, типтік бейнеге қол жеткізді. Бұл көптеген қазақ қыздарының тағдыры. Қорытындылай келе, М. Дулатов «Бақытсыз Жамал» романын жазу кезінде дәстүрлі қазақ әдебиетіне сүйенді. Жамал бейнесін жасау арқылы жаңа образ жасау түрін қалыптастырып, қазақ әдебиетіне жаңа серпіліс, жаңа екпін, жаңа форма, жаңа роман жазу стилін ендіреді.

Жамалдың бостандыққа апаратын жолын кесіп, оны суық құшағына алып келген аласапыран боран-уақыттың барлық қиыншылықтарының жиынтығы. М. Дулатұлының романында шағын да, көлемді де сол кездегі қазақ өмірінің айнасы сияқты мазмұн бар. Осы романды оқи отырып, біз қазақ даласының қоғамдық-әлеуметтік өмірін, сол кездегі ұлтымыздың өмірін салыстыра отырып, қазіргі заманның тереңіне еркін бойлаймыз. Байжан мен Ғали мен Жамал арасындағы күрес, далалық саясаттың тізбегі, айлакер, қажет болған жағдайда қатыгездік пен қанпезерліктен ада емес,

қоғамды көреміз. Қатыгездік пен адалдық, соқыр сенім және өмірлік күрес бір-бірімен тізбек нәрсе. Бұл-өмір шындығы

мен көркемдік шындық арасында шешеімін тапқан жаңа серпіліс. Мұнда жазушының шеберлігі айқын басым.

Әдебиетгер:

1. Дулатұлы М. Шығармалары. 1-т. – Алматы: Ғылым, 1996. – 280 б.
2. Қирабаев С., Мырзағалиев Қ. Қазақ әдебиеті. Жалпы білім беретін мектептің 10-сыныбына арналған оқулық. / Қирабаев С., Мырзағалиев Қ. – Алматы: «Мектеп», 2001. – 272 бет.
3. Бисенғали З.Қ. XX ғасыр басындағы қазақ романы: Зерттеу. – Алматы: Өлке, 1997. – 268 б.

Б.К.Абралиева., Усербаева М.А.
«Мирас» Университеті, Шымкент қаласы

СОЗДАНИЕ ОБРАЗА ЖАМАЛА В ПРОИЗВЕДЕНИИ М. ДУЛАТОВА «БАҚЫТСЫЗ ЖАМАЛ»

Аннотация. Женская судьба, быт-одна из самых сложных, масштабных, требующих изучения в любой момент времени. Поэтому описание человеческих ценностей в литературе и обществе является условным. Доказательство тому-образ Джамала. Создав образ Джамала, сюжет произведения достиг апогея. Каждый вопрос в обществе обсуждается через образ женщины. Каждый писатель в основном ставит человеческие ценности превыше всего. В этой связи М.Дулатов, создавая в своем произведении образ Жамала, раскрывает проблемы казахского общества и предлагает пути борьбы с ним. Автор, опираясь на образ Жамала, описывает тяжелую судьбу и быт, быт казахской женщины, раскрывает и раскрывает тонкости жамалского образа, бросает вызов старым обычаям и традициям казахского общества. Поэтому раскрытие образа Джамала-очень актуальный вопрос.

Ключевые слова: Жамал, женская судьба, общество, казахская литература, реальность жизни, быть

В. К. Abralieva , М. А. Userbaeva
Miras University, Shymkent

CREATING THE IMAGE OF ZHAMAL IN THE WORK OF M.DULATOV «BAKYTSIZ JAMAL»

Abstract. The fate and life of women is one of the most complex, large-scale, and research-intensive issues at any time. Therefore, the description of human values in literature and society is a conditional world. No matter what era of literature we take, creating the image of a woman and revealing it in every possible way will undoubtedly be a reflection of the fact that the writer is a real master. Proof of this is the image of Jamal. By creating the image of Jamal, the plot of the work developed and reached its climax. Every problem in society is discussed through the image of a woman. Any writer basically puts human values above all else. In this regard, M. Dulatov, creating the image of Jamal in his work, reveals the negative problems of Kazakh society and offers ways to combat them. Based on the image of Zhamal, the author describes the difficult fate and life, life of the Kazakh woman, reveals and reveals the secrets of Zhamal, criticizes the Old Customs and traditions of Kazakh society. Therefore, the disclosure of the image of Jamal is a very relevant issue.

Keywords: Jamal, the fate of a woman, society, Kazakh literature

References

1. Dulatұly M. SHyғarmalary. 1-t. – Almaty: Fylym, 1996. – 280 b.
2. Қирабаев С., Мырзағалиев Қ. Қазақ әдебиеті. ZHalpy bilim беретin mekteptiң 10-synybyna arналған оқулық. / Қирабаев С., Мырзағалиев Қ. – Almaty: «Mektep», 2001. – 272 bet.
3. Bisenғali Z.Қ. HKH ғасыр basyndary қазақ romany: Zertteu. – Almaty: Өлке, 1997. – 268 b.

Мақалаға сілтеме: Баешова, Б.Ш. Қазақ поэзиясындағы төрттаған жанры [Мәтін] / Б.Ш. Баешова // *Dulaty University Хабаршысы*. – 2024. - №2. – Б. 53-61. <https://doi.org/10.55956/DGVZ4763>